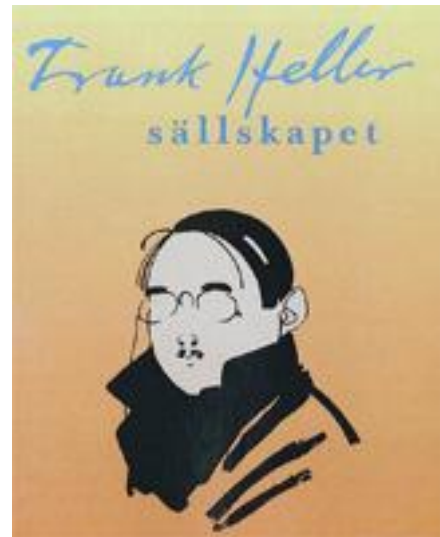


I Sick....

...Sack

Genom

Hellervärlden



Årgång 15. April 2026 (N:r 3)

Kära Hellervänner!

Detta är det sista numret av *I Sicksack genom Hellervärlden* som skickas till dem som inte betalt medlemsavgift för 2026!

Kommande evenemang.

1 maj 2026: Det klassiska Lundaspexet *Djingis Khan* kl. 19 med dubbelkvart. Trerätters middag på Kulturens Restaurang kl. 17. *18 medlemmar har anmält sig, varav 16 till middagsmiddagen.*

Wilhelm Engström

**Två av Gunnar Serners samtida —
Sven Hedin och Iwan Aminoff.**

**Kåseri till kaffet vid Frank Heller-sällskapets årsmöte
i Lund den 28 mars 2026.**

Vid tiden för Gunnar Serners hastiga avresa från Sverige 1912 utkom en av tidens allra viktigaste böcker som trycktes i mer än en miljon exemplar. Jag tänker naturligtvis på Sven Hedins *Ett varningsord* — ett skickligt formulerat aktstycke på mindre än 100 sidor.

Broschyren var ett inlägg i den dåvarande försvarsdebatten i Sverige. Hedin varnade kraftigt för det ryska hotet och krävde att det svenska försvaret, särskilt flottan, skulle stärkas.

Skriften bidrog till att skruva upp den spända stämning som ledde fram till Bondetåget 1914 och den efterföljande regeringskrisen (Borggårdskrisen), där kung Gustaf V gick emot sin egen regering i försvarsfrågan.

Hedin skrädde inte orden:

Låt oss försöka att tänka oss in i följderna af fientliga trupper inträngande öfver gränsen. De sprida sig öfver landet, de tåga genom bygderna. Tänkom oss en socken i Östergötland, där fientliga trupper blifvit inkvarterade i akt och mening att

stanna en tid under något uppehåll i rörelserna. Skörden har nyss inkommit. Den är långt öfver medelmåttan. Under fredliga tider brukade bonden alltid afskilja det, som behöfdes for utsädet, från det förråd, som under vintern skulle förvandlas till bröd eller säljas. Men nu är kriget öfver bonden och hans ägor. En befallning, som inte tål någon motsägelse, bjuder honom att inom tre dagar köra in den nyss tröskade säden till ett magasin, som upprättats vid kyrkoby.

Hans hästar och fordon tagas i bruk för invasionshärens milslånga transporter. Begär bonden ersättning, så får han från öfvermodiga knektar svar i hotelser, knytnäfvar och knutpiskor. Handelsmannen vid stationen får utan betalning lämna ifrån sig hela sitt lager af mjöl, ost, smör, sill och allt annat, som duger att äta. I de röda stugorna under tallar och björkar äro soldater inkvarterade, och mor måste utan att mucka hålla kaffepannan puttrande hela dygnet om. Ber hon om pengar för sin möda, så skrattar man henne i synen. Bonden själf, hans söner och döttrar, hans drängar och pigor, som förr skötte den fredliga gårdens bruk, få nu passa upp som trälar. Alla vagnar, slädar och åkerbruksredskap vräkas ut från lider och logar för att lämna plats åt folk och hästar och för att användas som bränsle om det är kallt. Allt hvad halm och hö heter uppsnokas och stryker med till foder och strö. Är vinter rådande, så köres husets folk ut ur de eldade rummen, där trupperna slå sig ned och lefva röfvare med lösöret, och gammelfar och hans gumma kastas ut på backen huller om buller, och officerare flytta in i deras ställe.

Medan *Ett varningsord* riktade sig till hela befolkningen — det vill säga gammal som ung — skulle signaturen Vox några månader senare förvandla Hedins tankegods till en ungdomsroman med

titeln *Invasionen. Framtidsroman* (1912). Två år senare utgavs verket under författarangivelsen "Iwan T. Aminoff (Radscha)" med titeln *Det eröfrade landet (Invasionen). Framtidsroman*. Det blev en storsäljare och utkom i fem upplagor under 1914.

Bakom signaturen dolde sig en svensk arméofficer, Iwan Aminoff som redan gjort succé som författare till ett antal ungdomsromaner, varav många utspelade sig i 1800-talets och det tidiga 1900-talets krigshärdar.

Iwan Tönnes Edvard Aminoff, föddes 1868 i Stockholm, och avled där 1928. Föräldrar var sjökaptenen Iwan Fredrik Aminoff och Anna Constance Aminoff, född Hummel. Aminoff blev underlöjtnant vid Bohusläns regemente 1888, major vid Skaraborgs regemente 1913 och överstelöjtnant vid Karlskrona grenadjärregemente 1916. Åren 1896—1897 tjänstgjorde han i franska armén i Alger och var 1917 kommenderad till franska armén vid västfronten som observatör. Aminoff tog avsked från armén år 1923 och utnämndes till chef för Stora Kopparbergs bergslags skeppningskontor i Gävle.

Aminoff debuterade som författare 1899 och gav ut ett fyrtiotal skönlitterära verk och därtill några fackböcker. Han betraktas som även en viktig svensk pionjär inom deckarlitteraturen.

Det eröfrade landet var den kanske mest kända svenska så kallade invasionsromanen. Flera andra — något mer valhänta — författare gjorde också tappra försök att slå sig in på denna litterära scen. Men sedan första världskriget väl brutit ut, falnade denna litteraturgenre tämligen snabbt till skillnad från de alster som verkligen behandlade krigshändelserna.

I *Det eröfrade landet* möter vi i ett Stockholm som förlorat ett krig mot Ryssland och ockuperats. En kuvad skara arbetar med att röja upp ett demolerat Gustav Adolfs torg. En av arbetarna — som uppenbarligen före kriget kämpat mot "tronen, altaret och

penningpåsen” — har fallit för fiendens löften om avskaffad militärtjänst och skattelindringar. Han möter två av romanens mer realistiska huvudpersoner — kallade patrioten och juristen — i samtal som avslöjar den förres aningslöshet.

I nästa kapitel möter läsaren den verkliga makthavaren ”generalguvernören”, som kallat till sig stadsfullmäktiges ordförande och stadens borgmästare för att fastslå villkoren för den framtida ordningen. Svenska poliskonstaplar skall patrullera obeväpnade i samarbete med fiendens gendarmeri. Passtväng skall införas:

Vi måste införa passtväng. Sverige får inte utgöra något undantag från våra öfriga provinser i det hänseendet. Jag medger att det är svårt när man förut varit van vid den absoluta friheten, men någon olägenhet måste följa med ett krig. Vi måste kunna kontrollera de olika individerna. Ja, jag går så långt att jag påstår kontroll vara än mer af behovet påkalladt i en ny än en gammal provins. Det är gendarmeriets sak att kontrollera. Härigenom får man ett fast grepp på de oroliga individerna och det är dessa man vill åt. De sande få ju ingen som helst olägenhet af åtgärden. Lagen är till som ett hot mot de brottsliga och ett skydd åt samhället; samma är förhållandet med passtvängen. Vi ha haft mycken nytta af det i vårt land och erfarenheten har lärt oss att tro att så kommer ock bli fallet i Sverige.

Generalguvernören fortsätter med att försäkra att värnplikten skall tillåtas vara kvar, men i utsträckt form — ”säg tre eller fyra år”.

Borgmästaren ställer den kritiska frågan:



Iwan Aminoff (1868—1928).

”De öfriga komma således att vapenöfvas här i Sverige?”

”Nej”, invände generalguvernören, ”det strider mot systemet. De konskriberade få ej ens i vårt eget land vapenöfvas inom utskrifningsorten ty, då hade man ingen nytta af militären i händelse af ett uppror. De som bo söderut skickas exempelvis under sin tjänstgöring norrut och vice versa. Jag antar att man kommer att förfara efter ungefär samma grunder med svenskarna. Men i Sverige få de icke stanna.

Det är svårt att inte ana att Aminoff haft den sataniske Nicolaj Bobrikoff — mannen som skickats av Tsar Nicolaus II för att kväsa finnarna — som modell för romanens generalguvernör.

I det tredje kapitlet, "Vaktombytet", samlas stora skaror för att åse hur Svea Livgardes kaserner tömmas på porträtt och andra konstverk för att ge plats för två ryska regementen.

Plötsligt får det främmande rytteriet order att tränga fram emot en tyst folkmassa. Att statuera exempel anses påkallat. Eftersom alla tillfartsvägar spärrats kan folkmassan inte komma undan.

Ryttarna fortsatte att pressa kropp mot kropp. Starka män höllo skyddande sina armar kring värnlösa kvinnor, ångestfyllda mödrar försökte höja sina små upp i luften så att de skulle undgå dödskravningen. Bleka flämtande människor plattades mot husväggarna och försökte förgäves att andas med hoptryckta lungor. Ångestrop blandades med förbannelser, dödsskrän med hot, jämmer med böner om försköning.

Förgäves. De mörkhyade senfulla männen läto huggen falla utan hänsyn till hvem eller hvar de träffade. För slagen sletos kläder, muskler, lemmar sönder till trasor. Blodet flöt, och med det kom raseriet och förtvivlans mod. Utan att akta på faran kastade de vapenlösa männen sig mot hästarna och ryttarna och slog dem med knutna näfvar, käppar och stenar. Man kröp under hästarnas bukar och försökte draga ned ryttarna och där dessa föllo, nedtrampades de till en blodig oigenkännelig massa.

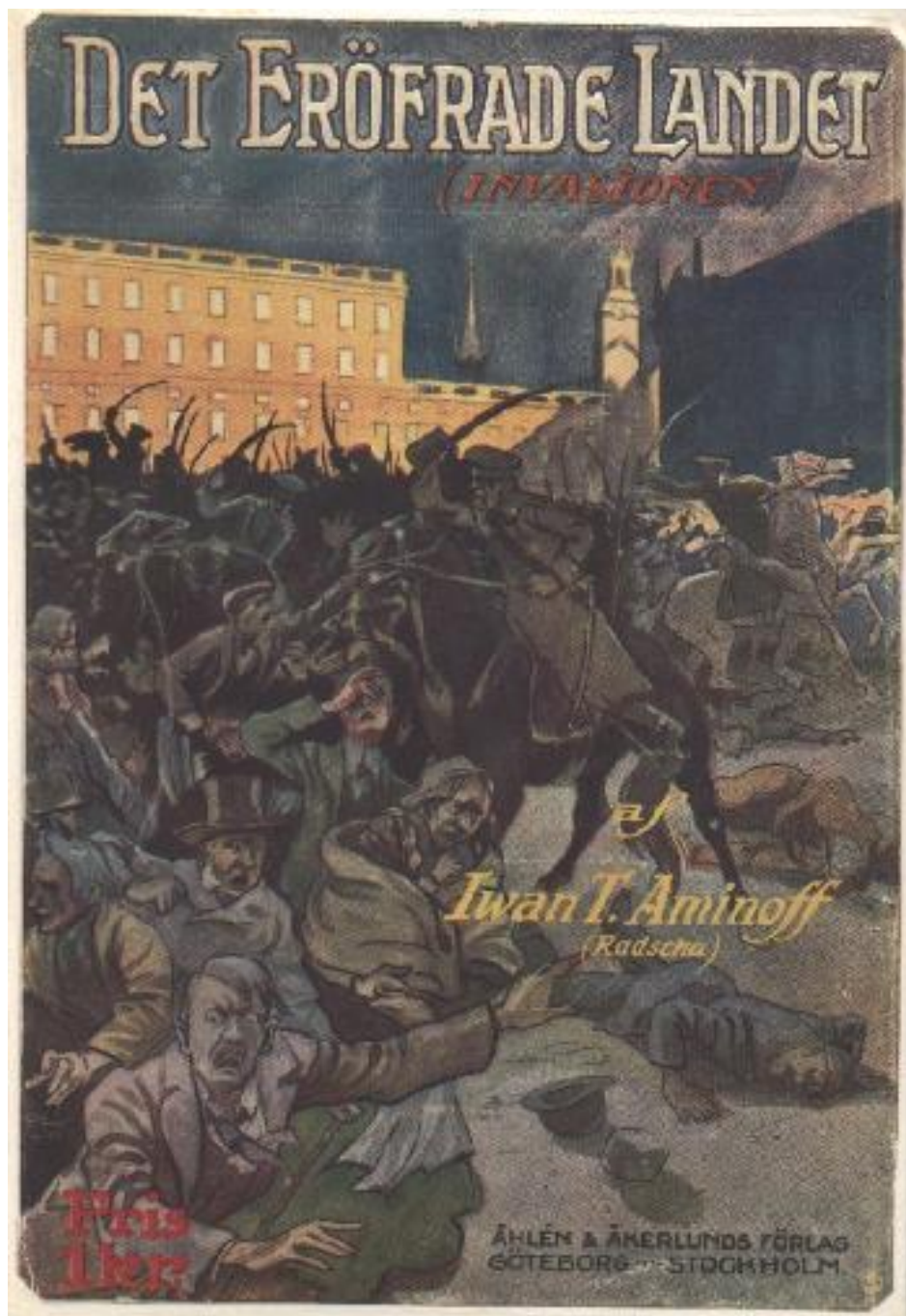
I de efterföljande kapitlen följer avskaffandet av riksdagen och den successiva pacificeringen av skola och kyrka. De båda huvudpersonerna juristen och patrioten åser med vämjelse hur i alla skeden fienden lyckats städsla svenska medborgare i ockupationens tjänst.

Vid en utskrivning till militärtjänst skildras t. ex. hur man med utstuderad sadism medelst lottdragning ser till att samtliga nummerlappar är nitlotter. Samtidigt lyckas en av de besuttna — en storgodsägare — medelst bestickningar få sin son frikallad från militärtjänsten. Dessa bestickningar, som i verkligheten var gängse i Tsarrysland, blottläggs i all sin skändlighet.

I slutkapitlet samlas många av dem som före kriget slagits för demilitarisering och avrustning på Folkets hus, där man med nyväckt glöd inser att man hamnat ur askan i elden d.v.s. under diktaturens stövelklack. Patrioten tar till orda och ger publiken en generande upplysning att det var deras defaitism och opposition mot rikets militära försvar *in corpore* som gjorde Sverige sårbart och möjliggjorde den ryska segern och ockupationen. Folkmassan vänder sig mot patrioten och hotar ta livet av honom, när så gendarmeriet tvingar ut folkmassan och bommar igen lokalen.

Bokens avslutande ord talar för sig själva:

En sägen gick att de instoppats en och en vid kolonialbataljonerna. Det var det värsta som kunnat hända dem. Sitt hemland återsågo de aldrig.



Originalomslaget till Iwan Aminoffs roman *Det eröfrade landet* (1914) av okänd konstnär.

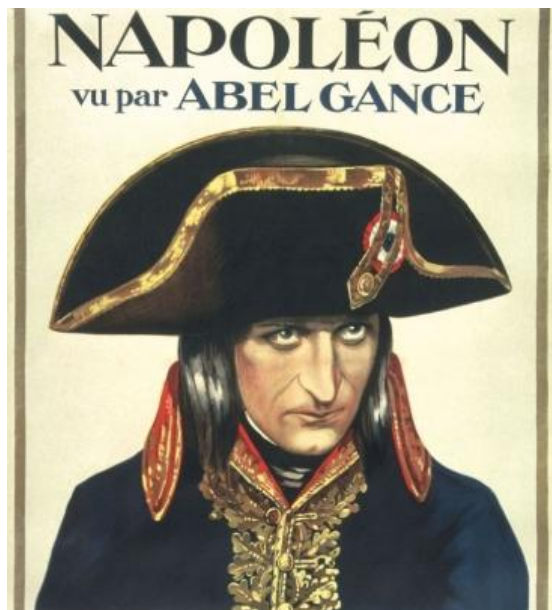
Göran Wessberg

Mycket film på kultisafton i Stockholm.

När vi for hem från Korsika lovade jag att ordna en filmkväll i Stockholm, eftersom vårt hotell Napoleon Buonaparte inte hade någon visningsutrustning.

Så nio år efter min första "kultisafton" i Marieberg, som just var ägnad Frank Heller, kunde vi bjuda publiken — såväl Hellerianer i Stockholm som boende i mitt hus — utdrag ur *Frank Heller berättar*, framför allt med Korsikaanknytning och en längre sekvens ur Abel Gances stumfilm (med fantastisk musik) om Napoleon, som förstås handlade om hans förehavanden på "parfymernas ö". Jan Jerring kommenterade sakkunnigt Gances avancerade filmteknik.

Med hjälp av Pär Henning har jag nu sett till att vi har allt viktigt i filmväg om Frank Heller som kan visas vid kommande Hellerprogram.



Lars Broman

Korsikaresan.

[Till redaktionen har inkommit följande epistel, som trycks i sin helhet med tillåtelse av Lasse. Tack!]

Vilken överraskning att läsa om "Så blev jag utpressare" i *Sicksack!* Det råkar vara den första bok av Frank Heller som jag läste efter att ha hittat den i min pappas bokhylla. Jag var kanske 15 år och blev sugen på mer och hittade sen böcker både på Dicksonska folkbiblioteket (jag bodde i Göteborg) och i bokhandeln, också på bokrea, så jag kunde börja bygga upp ett FH-bibliotek som med bl.a. antikvariatsfynd numera innehåller kanske $\frac{3}{4}$ av Hellers böcker. När jag ändå skriver till er så kan jag berätta om en kul händelse:

Jag hörde till de Korsikaresenärer som reste från Arlanda och vår flyg tillbaka skulle avgå sent på kvällen från BIA, 2150 med beräknad ankomst till ARN 0045. Jag hade förstås bokat rum på hotell Comfort på Arlanda för att hinna både sova och äta frukost före mitt förmiddagståg till Falun. Ack så besviken jag blev när flyget hem inte ens hade landat när vi kom fram till BIA.

Men så landade det och inom en halvtimme började vi fylla planet så det kunde dra iväg hemåt bara en halvtimme efter tidtabell. Sen gick det "som på räls", piloten lyckades flyga 30 min snabbare än tidtabellen så jag, som hade vant mig vid tanken att få en superkort natt, upptäckte med stor glädje att vi landat på tidtabell kvart i ett. Jag hade inget incheckat bagage så jag gick med raska steg genom Arlandas labyrint direkt till Comfort.

När jag lite raskt checkat in gick jag till hissen för att snabbt ta mig till våning 1 där mitt hotellrum låg. Samtidigt med mig steg en

uniformerad flygkapten in i hissen. Jag skyndade mig att berätta för honom vilken fantastisk kollega till honom som hade flugit mig så snabbt hem till Sverige från Korsika. Hissen stannade på våning 1 och jag började stiga ur när min medpassagerare sa: "Det var mig som du flög med!" Ute ur hissen vände jag mig om och såg ett leende sprida sig i hans nylle.

Efter att oförhoppandes ha glatt en medmänniska sov jag gott och tog några timmar senare tåget hem efter en utmärkt hotellfrukost.

Mvh, Lasse.

Tillförordnad redaktör: Dag Hedman
Ansvarig utgivare: Wilhelm Engström